

גיליון מס' 533 פרשת בראשית
תשפ"ד שנה שתיים עשרה

לעילוי נשמת
ולרפואת הפצועים
מהטבח הנורא
ביום שמחת תורה

דברי שי"ה

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

עת מלחמה

עת צרה היא ליעקב

ארץ ישראל נמצאת במצב נורא שלא ידענו שנים רבות, איה הסופר שיוכל לתאר ולכתוב על מצב נורא זה אין לנו אלא להביא בגיליון זה מדברי רבינו זצוק"ל כפי שכתב בספרו החשוב "אורחות יושר" ערך "דאגה ופחד" והוספנו להביא הערות וביאורים כפי שקבלנו מהארגון הנקרא "אורחות יושר" כפי שהדפיסו בהוצאתם וע"כ יישר כח יהי רצון שנתחזק כולנו בענין הפחד ואיש את רעהו יאמר חזק בברכה מרובה ושנשמע תמיד רק בשורות טובות יצחק גולדשטוף

פחד ודאגה

יש אנשים שמפחדים תמיד ומתיראים מכל מיני פרעניות כגון ממחלות וממלחמות ומאנשים רעים וכו', והם כל ימיהם בפחדים ורעדות ודאגות מכל מיני דברים שמא יהיה כף ושמא כף. ויש שמרוב פחדים מתיראין לנסע למקום אחר, ויש שמתיראים לצאת מביתם, רחמנא לצלן. וזו הנהגה מאד לא טובה, כמו שכתוב בברכות (ס"א): 'ההוא תלמידא דהוה אזיל בתריה דרבי ישמעאל ברבי יוסי בשוקא דציון, חזיה דקא מפחיד. אמר לו: חטאה את, דכתיב: "פחדו בציון חטאים"'. אמר ליה: והכתיב "אשרי אדם מפחד תמיד"? ההוא בדברי תורה כתיב [פירש"י] אשרי אדם מפחד תמיד שמא תשתכח ממנו שמתוך כך הוא מחזיר לשנותם תמיד].² יהודא בר נתן הוה שקיל ואזיל בתריה דרב המנונא. אתנח. אמר ליה: יסורים בעי ההוא גברא לאתויי אנפשיה, דכתיב: "כי פחד פחדתי ויאיתיני, ואשר יגרתני יבא לי". והא כתיב: "אשרי אדם מפחד תמיד"? ההוא בדברי תורה כתיב. ואמרו (זוה"ק

א. והבריות מתפחדים ממנו. [עיין בביאורים]. במסכת שבת (קנא, ב): אמר רמי בר אבא אין חיה שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה, שנאמר (תהלים מט): "אדם ביקר בל ילין נמשל כבהמות נדמו" [פירש"י]: מי שחיה מושלת בו, בידוע שכבהמה נדמה]. מבאר המהרש"א: "דאימת האדם על החיות משום הנשמה שבו, שהיא צלם אלהים, וכיון שנדמה כבהמה, וצלם אלהים אזל (-הלק) לו ממנו, והרי הוא כשאר בהמה שהחיה שולטת בה". עכ"ל. וכמו כן כתב שוב המהרש"א במסכת סנהדרין (לה, ב): "שהאדם נמשל ונשלט מחיה רעה ששולטת ומושלת עליו לפי שכבהמות נדמו בעיני החיה, והוא מבואר שכל זמן שיש לו צורת אדם נאמר "ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ" וגו', ומשאבד לו צורה זו ונדמה לבהמה שולט בו החיה כמו בבהמה". עכ"ד המהרש"א.

וכן מבואר בזוהר (בראשית דף קצ"א ע"א) וזה לשונו (בתרגום): ואחר כך ברא את האדם בצורה עליונה דהיינו בצלם אלהים, וצלם דמות תבנית נשמתו נחתמת בפניו הגשמיות ממש, והשליטו על כל הבריות בצורה זו, שכל זמן שהאדם חי וקיים בעולם, כל הבריות כשזוקפים ראשם ומסתכלים בצורה העליונה של האדם, אז כולם יראים וזעים מפניו, כמו שכתוב "ומוראכם וחתכם" פירוש אימתכם, "יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים" וגו', ומתי הדברים אמורים כשסתכלים בו רואים עליו אותה צורה הקדושה... כשאין אדם הולך בדרכי התורה, צורתו הקדושה נחלפת לצורת חיה ונדמה להחיה כצורת חיה יותר קטנה ממנה, ואז חיות השדה ועוף השמים יכולים לשלוט עליו, לפי שכשנחלפה צורתו הקדושה, נתחלפה והלכה ממנו צורת האדם וסר צלו מעליו לכן החיות יכולות לשלוט עליו לפי שנדמה להם כבהמה... דניאל לא נשתנה צורתו הקדושה כשהפילו אותו בגוב האריות לכן ניצל... ועל כן צריך האדם לשמור דרכיו ושביליו כדי שלא יחטא לפני הקב"ה, ויתקיים בצורת אדם... לפי שכל הבריות שבעולם כולם יראים מלפני צורת אדם, שהוא שולט על כולם, כעין צורת אדם של מעלה דכתיב ופני אריה אל הימין וגו', ועל כולם ודמות פניהם פני אדם, והוא מלך על כולם. עכ"ד.

ב. וכל הנותן דברי תורה על לבו. אמרו חז"ל "כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, וכל הפורק ממנו עול תורה נותנים עליו עול מלכות ועול דרך ארץ" (אבות פ"ג מ"ה). וכתב שם רבינו יונה וזה לשונו: כל המקבל עליו עול תורה וכו' - אחר שעושה תורתו עיקר ומלאכתו עראי, הקב"ה ישמרהו מכל דבר רע שלא יצטרך לבטל מלמוד התורה, ולא יתן בלב העריץ [המושל] הלוקח נפשות

1. ההוא תלמידא. תלמיד אחד היה הולך אחרי רבי ישמעאל ברבי יוסי בשוק של ציון. ראהו רבי ישמעאל ברבי יוסי לאותו תלמיד שהיה מפחד, אמר לו רבי ישמעאל בר"י לתלמיד: חוטא אתה! שכתוב (ישעיה לג, יד): "פחדו בציון חטאים". אמר לו התלמיד, והרי כתוב (משלי כח, יד): "אשרי אדם מפחד תמיד", הרי שפחד טוב לאדם? אמר לו רבי ישמעאל בר"י: פסוק זה לענין דברי תורה נאמר, אשרי אדם המפחד תמיד שמא ישתכח ממנו דברי תורה, שמתוך כך הוא חוזר עליהם תמיד. 2. יהודה בר נתן. וכעין סיפור הנ"ל מצינו עוד: יהודה בן נתן היה הולך לו אחורי רב המנונא, נאנח יהודה בר נתן. אמר לו רב המנונא: וכי רצונך להביא עליך יסורים? כי בזה שמתאנח נראה כמתירא ממשוהו, והמפחד מביא על עצמו יסורים, שנאמר (איוב ג, כה): "כי פחד פחדתי ויאיתיני ואשר יגרתני יבוא לי" [הפחד שפחדתי בעת שלותי פן יבואו עלי רעות ויסורים - הנה כי כן שבאו אלי, ואשר יגרתני - ממה שפחדתי יבואו לי - באו עלי (מצודות דוד)]. השיב לו יהודה בן נתן: והרי כתוב "אשרי אדם מפחד תמיד"! הרי שפחד טוב לאדם? ענה לו רב המנונא: פסוק זה נאמר בדברי תורה (כנ"ל), אבל פחד אחר מביא יסורים.

בראשית דף ר"ב) ³ וְכָל מֵאֵן דְּאִית חוּבֵין בִּידוּי, דְּחִיל תְּדִיר, כְּמֵאֵן דְּאָמַר: "וּפְחַדְתָּ לִּלְהָ וְיוֹמָם". וְאָמְרוּ (שהש"ר פ"ג סי' י"ד) עַד שְׁלֵא יַחְטֵא אָדָם, ⁵ נֹתְנִין לוֹ אֵימָה וְיִרְאָה ⁶ (א) וְהִבְרִיֹת ⁷ מִתְּפַחְדִין מִמֶּנּוּ. ⁸ כִּיֹּן שְׁהוּא חוּטֵא, נֹתְנִין עָלָיו אֵימָה וְיִרְאָה ⁹ וּמִתְּפַחַד הוּא מֵאַחֲרֵים. וְאָמְרוּ (אדר"ג רפ"ב) רַבִּי חֲנִינְיָא סָגַן הַכְּהֵנִים אָמַר: ¹⁰ כָּל שְׁאִינֵנוּ נֹתֵן דְּבָרֵי תוֹרָה עַל לְבוֹ, נֹתְנִין לוֹ הִרְהוּרֵי חֶרֶב, הִרְהוּרֵי רָעֵב, הִרְהוּרֵי שְׂטוּת, ¹¹ הִרְהוּרֵי עַל בְּשָׂר וָדָם. ¹² (ב) וְכָל הַנּוֹתֵן דְּבָרֵי תוֹרָה עַל לְבוֹ, (ג) מִבְּטָלִין מִמֶּנּוּ ¹³ הִרְהוּרֵי חֶרֶב, הִרְהוּרֵי רָעֵב, ¹⁴ הִרְהוּרֵי שְׂטוּת, ¹⁵ הִרְהוּרֵי עַל בְּשָׂר וָדָם. וְגַם הַדְּאָגוֹת מְזִיק לְגוֹף וְגוֹרֵם לְכָל מִינֵי מַחְלוֹת, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב בְּסִנְהֶדְרִין (ק' ב): ¹⁶ לֹא תַעֲוֹל דְּזֵינָא [דְּאָגָה] בְּלִבָּהּ, דְּגַבְרֵי גְבוּרִין קָטַל דְּזֵינָא.

לעשות מלאכתו לקחת את זה וינצל ממלאכת העריצים. ועול דרך ארץ - לא יצטרך לעשות מלאכה הרבה לצורך פרנסתו ובמעט יספיק לו לכדי חיותו, כי מלאכת הצדיק מתברכת ונפשו שמחה בחלקו.

וכל הפורק ממנו עול תורה נותנים לו עול מלכות - שהוא חושב לעשות מלאכתו הרבה אם יניח מלאכת התורה, והשי"ת יפר מחשבתו ויתן בלב המלך לקחתו לעשות מלאכה לו, כי "פלגי מים לב מלך ביד ה' על כל אשר יחפוץ יטנו" (משלי כא, א). ונותנים עליו עול דרך ארץ - שהוא נודד וטורח אחר מחיתו ולא יוכל למוצאה. גם כי ימצאנה, לא ישמח בחלקו, וכל ימיו להבל ייגע להעשיר, להוסיף עושר על עושר, וכענין שנאמר "אוהב כסף לא ישבע כסף" (קהלת ה, ט), ונמצאו כל ימיו יוצאים בעמל ויגיעה ולא תהיה לו מנוחה לעולמי עד, עכ"ל. וכתב בספר "נפש החיים" (שער ד' פרק ט"ז) שמה שאמרו חז"ל שמעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, בכלל זה כל שאר עניני העולם המונעים תמידות עסק התורה, ולא דוקא עול הפרנסה והמלכות בלבד, אלא כל שאר עניני העולם למיניהם המונעים ממנו עסק התורה - גם את אלו מעבירים מעליו. וכפי ערך הקיבול אשר יקבל עליו עול תורה באמת ובכל כוחו, כן לפי זה הערך יסירו ויעבירו ממנו טרדות עניני זה העולם. והשמירה העליונה חופפת עליו, ומזונותיו מוכנים לו תמיד בלא שום עמל ויגיעה מועטת עליהם, ולא עוד אלא שהקב"ה ממציא לו מזונותיו בכל יום ויום שנאמר "ותתן טרף לביתה". עכ"ל.

ג. מבטלין ממנו הרהורי וכו'. מדוע הנותן דברי תורה על לבו מבטלין ממנו הרהורי חרב וכו'?

יש מבארים, שהגזירה "בזיעת אפך תאכל לחם", משמעותה עמל ויגיעה, ולפי הפשט מכוון הדבר ללחם הגשמי. ובאמת, ניתן להחיל הדברים גם על התורה, שאחד מכינוייה הוא "לחם", שנאמר: "לכו לחמו בלחמי וגו'". הכרח היגיעה בתורה נתחדש על-ידי החטא. קודם החטא, לא היה צריך אדם ליגיעה. ואם-כן, אף שהגזירה של "בזיעת אפך" חלה, ונקנסו כל בני-האדם, אך אותם שתורתם אומנותם אין צריכים לשום השתדלות לטרפם, שהרי הגזירה נתקיימה בהם בעמל התורה. ועל-כן: "כל המקבל עליו עול תורה - מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך-ארץ", לגמרי! וכן להיפך. הפורק עול תורה, צריך להשתדלות מכוח הגזירה והקנס הקדום. ואצל הבינוניים, משלים זה את זה.

בספר "ברכת פרץ" (פרשת מקץ) הביא מה שאמרו חז"ל "מד"ר פ' מקץ): "אר"א אין לך אדם בלא יסורין אשרי לאדם יסורין באין עליו מן התורה שנאמר וכו'". עיי"ש שהאריך לבאר הדברים, ותוכן דבריו הוא, שעל ידי היסורין שיש לאדם על-ידי עסק התורה והמצוות (עצם יגיעת התורה ובפרט כשיגיע בה בזמן שאין לו חשק ורצון לזה וכן כשמנדד שניה מעיניו למען שקידת התורה) ינוכה לו ממנת היסורין אשר היו צריכין לבוא עליו ובנוסף לכך עוד מקבל שכר עבור זה שלמד תורה מתוך יסורין, וכמו שאמרו חז"ל "יפה אחד בצער ממאה שלא בצער" ושנינו לפום צערא אגרא (-לפי גודל הצער בקיום המצוות כך גודל השכר ע"ז). נמצא שהרויח בכפליים בזה שעסק בתורה ובמצוות מתוך קשיים ויסורין: א. שחשך מעצמו יסורין אחרים אשר היו אמורים לבוא עליו, ב. עוד יקבל שכר עבור יסורין אלו שבאו עליו בגין עסק התורה והמצוות.

וזה לשון הגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל ("קובץ שיעורים" א, עמוד רז): "כשטורח ויגע לדבר-מצוה או שמתבזה בשבילה, ינכו לו על ידי זה מטורח וביזיון במקום אחר". עכ"ד.

ד. וכל זה בא ממיעות אמונה. כתב ה"בית הלוי" (בליקוטים): חובת הבטחון בא בפסוקים הרבה רבו מספר, ומי שמחסר בו - עבירה גדולה היא, ועבירה זו עצמה גורם לו ליפול כמאמר הכתוב (משלי כט): "חרדת אדם יתן מוקש ובוטח בה' ישוגב" שעל ידי זה שיחרד האדם ויפחד מאיזה דבר ולא בטח בה' - זהו עצמו גורם לו שינתן לפניו מוקש שלא היה כלל מקודם באותו דבר, "ובוטח בה' ישוגב" שגם מהצרה שהיה בו ינצל. ובירמיה (א) כתוב: "אל תחת מפניהם פן אחיתך לפניהם... וכתוב "ה' לי לא אירא מה יעשה לי אדם", כיון שלא אירא לא יכול אדם לעשות לי מאומה. והירא מבשר ודם מבואר בפסוק שזה בא מצד שכחה בה' יתברך וכמאמר הכתוב (ישעיה נא): "מי את ותראי מאנוש ימות ומבן אדם חציר ינתן ותשכח ה' עושה ותפחד תמיד וגו'". כי אם היה האדם מעלה בלבו אשר כל הנמצא בעולם הכל מאתו יתברך ואין בשום בריה יכולת לשנות גזרתו לא להעדיפה ולא לחסרה אפילו כחודה של מחט ולא להקדימה ולא לאחרה אפילו רגע

3. וכל מאן. וכל מי שיש לו חובות (-עונות) בידיו, מפחד הוא תמיד. 4. דחיל תדיר. אדם שחוטא הרי הוא מתרחק מבוראו ויורד ממדרגתו שהיה בה קודם לכן. ושוב אין לו את הסייעתא דשמיא והשמירה ממנו יתברך כמו שהיתה לוקדם עשיית החטא, וכיון שרחוק הוא ממנו יתברך ממילא נופל עליו פחדים מכל מאורע ושינוי בחייו. 5. נותנין לו. זיוודמות וקומה שלמים ותואר צלם אלהים שאדם נברא בו כראוי לו מראש, שהיהו מפניו אימה ויראה. 6. והבריות. השפלות ממנו, כבהמה וחיה (כבשבת קנא, ב) ושדים ורוחות. 7. מתפחדין ממנו. מגשת אליו ומלהיזקו, והוא אינו ירא מהם ומכל פגע רע שיבוא (כברכות ט, א הנ"ל), ורק... 8. כיון שהוא חוטא. נפגם וניטל מעליו אותו זיו וקומה המיוחדים לאדם, וכבהמה מן הבהמות יראה וידמה (שבת קנא, ב), ובכך נותנין עליו בדין שמים אימה ויראה. 9. ומתפחד הוא. בעבור חטאיו (ברכות ט, א). 10. כל שאינו נותן דברי תורה על לבו. שאינו מהרהר תמיד בדברי תורה (מהרש"א ע"ז יז, ב). 11. הרהורי עול בשר ודם. הפורק ממנו עול תורה נותנים עליו עול מלכות ועול דרך ארץ. 12. וכל הנותן דברי תורה על לבו. שמהרהר תמיד בדברי תורה (מהרש"א הנ"ל). התורה משמחת את הלב ולא יהיה מפחד דלואג מהרהורי חרב ורעב ועול בשר ודם (בן אברהם). 13. הרהורי חרב. בזמן שהקול קול יעקב אין הידים ידי עשו. 14. הרהורי שטות. ש"עדות ה' נאמנה מחכימת פתי". 15. הרהורי עול בשר ודם. ר"ל עול דרך ארץ. 16. לא תיעול דוּיָא. אל תכניס צער בלבך, מפני שהצער כבר הרג אנשים גבורים.

(ד) וְכַל-זֶה בָּא מִמְעוֹט אַמוּנָה, (ה) שְׁאֵם הָיָה מֵאֲמִין בְּאַמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁהַכֹּל בָּא מֵהַקֵּב"ה, וְאִין אָדָם נֹקֵף אֲצַבְעוֹ מִלְמַטָּה אֶלְא אִם כֵּן מִכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה - אִם כֵּן, מַה-לוֹ לְפַחַד? ¹⁷ אִם חֵס וְשְׁלוֹם נִגְזָר עָלָיו - ¹⁸ (ו) אִין חֲכָמָה וְאִין תְּבוּנָה לְנִגְדַּה, וְאִם לֹא נִגְזָר - אִין לוֹ מָה לְהִתְיָרָא. וְאִנְחֵנו תְּמִיד כָּל רְגַע בְּיַד ה', בֵּין בְּזִמְנֵי מִלְחָמָה וּבֵין בְּזִמְנֵי שְׁלוֹם, וְהִרְבֵּה דְרָכִים לְמָקוֹם, וְאִין לְפַחַד - רַק מֵהַקֵּב"ה, (ז) וְלְפַחַד שְׂמָא יַעֲבֹר עַל אַחַת מֵהָעֵבְרוֹת, חֵס וְשְׁלוֹם, אוֹ לֹא יִקְיָם הַמִּצְוֹת, וְחוּץ מִזֶּה אִין לְפַחַד כְּלוּם.

אחת וכמאמר הכתוב (איוב כג): "והוא באחד ומי ישיבנו" ממילא אין לו לירא משום אדם וכמאמר הכתוב "מה יעשה לי אדם" וכתוב (איוב לה): "והוא ישקיט ומי ירשיע".

וגם בעת אשר שלט אדם באדם לרע חלילה, יבין כי הכל מאתו יתברך ואין האדם ההוא רק השבט אשר בו מעניש להחייבים וכמאמר הכתוב (ישעיה י') "הוי אשור שבט אפי" וכתוב עוד שם "היתפאר הגרון על החוצב בו" ואם כן כשהאדם מבקש אז תחבולות ומתחנן לרודפו ואינו נותן ללבו לבקש מאת ה' הרי זה דומה למוכה שבוכה ומרבה תחנונים להשבט והמטה. ואין לך פתיות גדול מזה וכמאמר הכתוב (ישעיה ט): "ארם מקדם ופולשתים מאחור ויאכלו את ישראל בכל פה גו' והעם לא שב עד המכה ואת ה' צבאות לא דרשו" והבקשה לשבט לא יועיל.

ה. שאם היה מאמין באמונה שלמה שהכל בא מהקב"ה. ואם יאמר האדם, הרי אין לי זכויות ואין אני ירא ה', ומה יועיל בטחוני בה? כתב על כך ה"חפץ חיים" ("שם עולם" קונטרס 'נפוצות ישראל' פרק ח) בזה"ל: "ודע עוד, שמדת הבטחון אין תלוי בזכותים, שאפילו הוא אדם שאינו הגון אך שחזק בטחונו בה', כח הבטחון מגין עליו ומתחסד עמו ה' יתברך, כן כתב הגר"א (ודלא כחובת הלבבות), ושמעתי שכן איתא במדרש על הפסוק "רבים מכאובים לרשע והבוטח בה' חסד יסובבנו". וכן מוכח פשטות הפסוק "עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו" וגו', ומכך שלא כתוב "יראיו המיחלים לחסדו", משמע שמדובר בשני סוגי אנשים [יראים, ומיחלים], ולמדנו מזה, שאפילו איננו עדיין בכלל כת יראי ה' רק הוא מייחל לחסדי ה', גם כן עין הקב"ה עליו להחיותו ברעב. עכ"ל.

ו. אין חכמה ואין תבונה לנגד ה'. כתב ה'ברכת פרץ' (פרשת שמות): "הכלל כי כל מעשה אנוש ותחבולותיו לא יועילו אפילו כל שהוא להוסיף או לגרוע ממה שנגזר עליו בראש השנה [זולת על ידי תפלה ועל ידי זכויות ותשובה יכול הגזר-דין להשתנות] ומה שהאדם בתחבולותיו ובהשתדלותו מצליח כמה פעמים לפעול כרצונו זה יבוא בדבר שכבר נגזר משמים שיהיה כן שגם לולי השתדלותו היה נגמר הדבר בכי טוב לטובתו בצורה זו או כיוצא בזה, ויש שלא נגזר עליו דבר זה וגם כן הרבה פעמים מניחים אותו להצליח רק שלעומתו יפסיד כמות הנאה זו ממש במקום אחר ממה שהיה ראוי לו, כי לא יועיל שום השתדלות לשנות משהו מכפי מה שנגזר עליו, וכן אמרו חז"ל (ביומא דף ל"ה) אין אדם נוגע במה שמוכן לחבירו אפילו כמלא נימא". עכ"ל.

ז. ולפחד שמא יעבור על אחת מהעבירות ח"ו או לא יקיים המצות. הפורענויות המגיעות לאדם הם אך ורק בגין עשיית עבירות או משום אי קיום המצוות המוטלות עליו. וכבר נאמר (איכה ג, לה-לט): "מפי עליון לא תצא הרעות והטוב, מה יתאונו אדם חי גבר על חטאיו". ופירש רש"י (שם): כל איש ואיש יתאונו על חטאיו כי הם המביאים עליו הרעה, מפי עליון לא תצא. אמר רבי יוחנן מיום שאמר הקב"ה (דברים ל) ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב וגו' לא יצא רעה וטובה מפיו (-של הקב"ה), אלא הרעה באה מאליה לעושה רע, והטוב לעושה טוב, לפיכך 'מה יתאונו' - למה יתרעם האדם אם לא על חטאיו. עכ"ל רש"י.

וברמב"ן (סוף פרשת בא) כתב בזה"ל: "שאיין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד; אלא אם יעשה המצוות - יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם - יכיריתנו ענשו, הכל בגזירת עליון". בספר 'החינוך' (מצוה רמא) כתב: "משרשי המצוה (שלא לנקום), שידע האדם ויתן אל לבו, כי כל אשר יקרהו, מטוב עד רע - הוא סיבה שתבוא עליו מאת ה' ברוך הוא. 'ומיד האדם מיד איש אחיו' - לא יהיה דבר בלתי רצון ה' ברוך הוא. על כן כשיצטערה או יכאיבהו אדם - ידע בנפשו כי עוונותיו גרמו, וה' יתברך גזר עליו בכך, ולא ישית מחשבותיו לנקום ממנו, כי הוא אינו סיבת רעתו, כי העוון הוא המסבב".

ח. מדין השתדלות. יש לעיין, מדוע חויבנו להשתדל? כיצד ניישב את הסתירה, הרי אנו מאמינים שהכל בא מהקב"ה, ואם ח"ו נגזר על האדם דבר לא טוב הרי אין חכמה ואין תבונה לנגד ה', ואם לא נגזר אין לו מה להתיירא, נמצא שהשתדלות אינה עוזרת, ולפעמים אף מזיקה - ואנו מחוייבים לעסוק בהשתדלויות שונות?

המסילת ישרים (פרק כא) ביאר בזה"ל: "וכבר היה האדם יכול להיות יושב ובטל, והגזרה היתה מתקימת, אם לא שקדם הקנס לכל בני האדם: 'בזעת אפיק תאכל לחם' (בראשית ג'). אשר על כן, חייב אדם להשתדל איזה השתדלות לצורך פרנסתו, שכן גזר המלך העליון. והרי זה כמס שפורע כל המין האנושי, אשר אין להמלט ממנו. על כן אמרו (ספרי): 'יכול אפילו יושב בטל? תלמוד לומר: 'בכל משלח ידך אשר תעשה'. אך לא שהשתדלות הוא המועיל, אלא שההשתדלות הוא המוכרח, וכיוון שהשתדל הרי יצא ידי חובתו".

ההשתדלות באמת אינה מועילה, אבל היא קנס, ומס המחויב. מוטל עלינו להבין: מדוע חויבנו להשתדל, אם אנו מאמינים שהשתדלות אינה מועילה במאומה? האחרונים למדו בדרך הרמב"ן (בראשית ג, ט) שסיבת חיובו של האדם להשתדל בכל המצבים, לעשות כל שבידו, היא כדי למעט בנס. זהו רצון ה', שנמעט בנס, למרות שלא נועיל בכך מאומה לגבי התוצאה.

"חובת הלבבות" (שער הבטחון פ"ג) מבוארים שני טעמים מדוע חויבנו בהשתדלות: האחד - כדי לבחון את הנפש בעולם הזה במצוות

17. אם ח"ו נגזר עליו. פורענות. 18. אין חכמה ואין תבונה לנגד ה'. ואין אדם יכול למנוע את הנגזר עליו מן השמים, זולתי על-ידי תשובה ומעשים טובים שהם כתרס בפני הפורענות. (אבות ד, יג).

ואף על גב דמצינו שצריך זהירות, כמו שכתוב (ב"ק ס' ב'): **19** דְּבַר בְּעִיר - **20** כִּנְס רְגֵלָה, רָעַב בְּעִיר - פָּזַר רְגֵלָה, זהו (ח) מדין השתדלות בכל דבר מה שאפשר, אבל הפחדים והדאגות אין להם מקום. ובסנהדרין (ק' ב') אמרו: **"כל ימי עני רעים" - זה שדעתו קצרה [פירש"י משים ללבנו וכו']** **21** ודואג על כל מה שעתידי לבוא עליו]. **"וטוב לב משתה תמיד" - זה שדעתו רחבה [פירש"י (ט) ואינו משים ללבנו דאגה כל כך]. ואין לדאג - רק על התורה ומצוות כנ"ל: "ההוא בדברי תורה כתיב. ויש להתפלל להקב"ה שיהא הכל טוב** **22** ולא יותר. **23** (וי) ושבחו חז"ל (תענית כ"ב א') לאנשים ששמחים תמיד ומשמחים אחרים ואמרו (יא) שהם בני עולם הבא.

ועבירות, כיצד ינסה להשיג את צרכיו. והשני - שאם לא יצטרך אדם לטרוח, יבוא לידי "וישמך ישרון ויבעט" (דברים לב, טו). דהיינו: משא ההשתדלות הועמס על האדם בעולם הזה, למרות שאין בהשתדלות תועלת עצמית, כדי לבחון את האדם כיצד יתנהג, האם ייסחף במאמציו להשיג צרכיו או שינהג כיהודי מאמין?

בספר "חכמה ומוסר" מבאר ר' שמחה זיסל מקלם שסיבת חיוב ההשתדלות היא להעמיד את האדם בנסיין. כלומר: מאחר ולמראה עיניו של האדם נראה שהוא השולט בכל עניניו, ועל ידי השתדלותו משיג את אשר חפץ, מוטל עליו להתחזק באמונה שהכל בידי ה' ואין לטבע ממשלה כלל.

זהו בעצם שילוב של דברי הרמב"ן ובעל "חובת הלבבות" שהבאנו לעיל. אם אדם יקבל את כל צרכיו לפי מעשיו - לא תהיה לאנשים בחירה בין טוב לרע, שזוהי עיקר מטרת בואו של האדם לעולם הזה. על ידי ההשתדלות אנו מסתירים את הנס ומשאירים לאדם מקום לנסיין: האם יטעה ויחשוב שמעשיו השיגו את התוצאה, או יבין ויאמין שהכל בגזרת עליון לפי זכויותינו. דהיינו, אפילו שההשתדלות אינה מועילה לשינוי התוצאה, היא עוזרת להעמיד אותנו בכל נסינות העולם הזה, ואם נעמוד בהם כראוי נקבל את שכרנו.

ט. ואינו משים ללבנו דאגה כל כך. כתב ה'בית הלוי' (ליקוטים): ויש לו לאדם לבטוח בה', כי אפילו אם חלילה הצרה קרובה ואין האדם יודע שום עצה היאך להנצל ממנה, מכל מקום דרכי ה' נעלמים המה מבני האדם ותשועת ה' כהרף עין וכמאמר הכתוב 'הן יקטלני לו אייחל' ובמסכת ברכות (י) דרשו על זה הפסוק אפילו חרב חדה מונחת לו על צוארו אל ימנע עצמו מן הרחמים, וכמאמר הכתוב (שמואל ב) "ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל" כי גם מירכתי שאול הוא מעלה, ויזכור האדם מעשה יונה הנביא. וכן אם קמו עליו שונאים להזיקו כתיב "ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישרים אתו" ובשונאים עמלקים כתיב "ישמח צדיק כי חזה נקם", ויזכור מלחמתו של אברהם אבינו עם המלכים ומלחמתו של דוד עם גלית הפלשתי שהיה לא בחרב ולא בחנית. וכן בענין מזונות כתיב "ה' מוריש ומעשיר" וכתוב "השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך", "ה' רועי לא אחסר", ויזכור כי ארבעים שנה הלכו אבותינו במדבר לא חסרו דבר. וכן בכל הדברים שיתחדשו לו, וגם כשעסק באיזה עסק והצליח, יבין כי לא הסיבה גרמה לו הריחוק רק להיפוך הריחוק ההוא שנגזר עליו גרמה לו שיזדמן לו הסיבה שממנה יצאה המסובב הנרצה לו יתברך [ולזה כיונו חכמינו ז"ל במדרש רבה על פסוק 'ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חולם' הדא הוא דכתיב 'קץ שם לחושך' זמן נתן ליוסף כמה שנים יעשה בבית האסורים, כיון שהגיע הקץ (ה-הסוף) חלם פרעה חלום. רצו בזה לשלול שלא יאמר כי חלומו של פרעה גרמה ליוסף היציאה מבית האסורים רק היציאה של יוסף שהגיע זמנו גרמה שיחלום פרעה חלומו]... וכן בכל דבר המסובב הנרצה לו יתברך גורם שיזדמן להאדם הסיבה. עכ"ל.

י. ושבחו חז"ל לאנשים ששמחים תמיד. כתב הגר"א בבאורו למשלי (יח, ט): **"כשהאיש תמיד בשמחה הוא יכלכל מחלהו - אף שתבא עליו מחלה, חס ושלו, הוא יכלכל מחלהו, בשמחתו יבטלנה"**.

יא. שהם בני עולם הבא. אף-על-פי שכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא (סנהדרין ז, א). היינו שאף פושע מישראל, לאחר שמת ונידון בחיבוט (יסורי) הקבר ובעונשו של גיהנם, המיתה והעונשים מכפרים עליו, אז נעשה בן עולם הבא. אמנם אדם זה (ששמח ומשמח אחרים) כבר ראוי לעולם הבא כמות שהוא. (תורת חיים סנהדרין פח, ב).

19. דבר. מגפת דבר (-סכנת חרבו של מלאך המות בחצות). 20. כנס רגליך. הסתגר בביתך ואל תצא לחוץ. 21. ודואג על כל מה שעתידי לבוא עליו. דואג שמא יבואו עליו מאורעות רעים. המהר"ל מבאר, מדוע ימיו רעים, כי הוא נפגש על פי טבעו של עולם 'בכל עת' בדבר המפריע למדתו, ולפיכך 'כל' ימיו רעים, ואלו שטבעם להיפך מזה, אף שנפגשים באופן קבוע עם מקרי העולם, אין הדבר פוגע בשמחתם ולכן לבם טוב תמיד. 22. ולא יותר. מעבר לדאגת התורה והמצוות ותפלה לה' - אין לאדם לדאוג כלל. 23. ושבחו חז"ל לאנשים ששמחים תמיד ומשמחים אחרים. הגמרא (תענית כב, א) מספרת: רבי ברוקא מבי חוזאי היה רגיל ללכת בשוק של מקום ששמו "בי לפט", אליהו הנביא היה רגיל להיות מצוי עמו. שאל פעם רבי ברוקא לאליהו: האם יש בשוק זה מי שעתידי לזכות לעולם הבא?... תוך כדי דיבורם באו שני אנשים לשוק, אמר אליהו לרבי ברוקא: אלו בני עולם הבא הם. הלך רבי ברוקא ושאלם: מה מעשיכם? אמרו לו: אנחנו אנשים שמחים ולדיבורינו יש חן, ועל ידי כך אנחנו משמחים את העצובים. כמו כן, כאשר אנו רואים שנים שיש ביניהם מריבה, אנחנו טורחים ועושים ביניהם שלום, בשל מעשיהם אלה הם בני עולם הבא.

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

🏠 רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 053-3145900 📠 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשידי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה-4310

דברי חיזוק ואמונה ממרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זתוק"ל

מי שמפחד ושואל אם לסוע לחו"ל

שאלו מרבנינו זצ"ל בעת המלחמה, אשה שמפחדת ורוצה לנסוע לחו"ל מה לומר לה, והשיב רבינו, בזמן החזו"א היה כהאי גוונא ואמר בזה"ל 'פוך זיך אנטלייפט מעך ניט', פירוש, אדם אינו יכול לברוח מעצמו, שהוא עצמו הוא הגורם למות וחיים, לא משהו חיצוני, ולא יועיל להרחיק, לכך כל עוד שאין מדינא חיוב לברוח (היינו כמו במגיפה ודבר) לא בורחים והבריחה לא מועלת, (כל משאלותיך עמוד תק"ח ויתכן שלא דיבר במקום המועד יותר לפורענות. עי' ברמ"א יו"ד סי' קט"ז ס"ה ובפ"ת ורעק"א שם).

בני תורה אין להם לפחד כי תורה מגנא ומצלא

אמר רבינו זצ"ל, בודאי יש להרבות בתפילה, אבל בני תורה אין להם לפחד כי תורה מגנא ומצלא, והביא רבנו ממרן החזו"א שבבני ברק לא יפלו פצצות, ואמר דזה בזכות שמוקפת באלפי דפי גמרא, וכתב רבינו זצ"ל במכתבו דכדאי הוא רבי שמעון לסמוך עליו בשעה"ד (ברכות ט' א'), ור"ש ס"ל בספרי עקב (סי' ל"ח) דאין כבוד לצדיקים שדבריהן קיימין בחייהן ובטלין לאחר מיתתם וא"א שיהיה כן, ובודאי יתקיים גם היום ואין לפחד כלל, (אגרות וכתבים דרך אמונה אגרת רכ"ג).

אמירת שיר של פגעים (יושב בסתר)

בגמ' שבועות (ט"ו ב') אמרו דאע"פ שאסור להתרפאות בד"ת שרי לומר שיר של פגעים להגן, וכן מובא בשו"ע (או"ח סי' רל"ט) לאומרו קודם השינה, ורבינו זצ"ל הלך לישון מעט ביום, וכבר הלך להרדם, ושאל אם הקערה של נעגל וואסער מכוסה מתחת למטה, כי רבינו זצ"ל היה מקפיד לא לומר דבר שבקדושה ליד קערה זו, ושאלו לרבינו מה הטעם ששואל, האם כי רוצה להרהר בדברי תורה, ואמר, כיון שרוצה לומר ויהי נועם יושב בסתר כמבואר במשנה ברורה (סי' רל"ט סק"ח) שגם בשינת יום אומרים קודם לכן ויהי נועם, (להדבק ח"ב עמוד קמ"ב).

ומובא שם (עמוד שי"א) מה שספרה הרבנית ע"ה שבזמן המלחמה בשנת תש"ח אני הייתי הבת הגדולה בבית ולא הרשיתי לאף אחת לצאת לרחוב ולהסתכן אלא רק אני הלכתי והסבא ר' ארי' לוינ' זצ"ל הלך עמי חלק מהדרך, וכל הדרך הי' אומר פרק צ"א שבתהילים יושב בסתר עליון שזה שיר של פגעים, עי' בשבועות (ט"ו ב') וכן בזה"ק הקדמת בראשית (י"ד ב').

ומובא בארחות רבינו (ח"ד מהדו"ח עמוד שכ"ה) שסיפר רבינו זצ"ל שמנהג החזו"א היה כשחזר מהלויה לומר בבית ויהי נועם. וכ"ה באגרות וכתבים דרך אמונה בהוראות והנהגות ממרן החזו"א (עניני שמחות אות מ"ד) ועי' ביו"ד (סי' שע"ו ס"ד).

ובתלמוד ירושלמי מסכת עירובין (פרק י הלכה יא) אי' אין קורין פסוק ע"ג מכה בשם וההן דקרא על יברוחא אסור. בוא וקרא פסוק זה על בני שהוא מתבעת תן עליו ספר או תפילין בשביל שישן אסור. והתני אומרים היו שיר של פגעים בירושלם א"ר יודן כאן עד שלא נפגע וכאן משנפגע. אי זהו שיר פגעים (תהילים ג ב) מה רבו צרי וכל המזמור (שם צא א) יושב בסתר עליון עד כי אתה ה' מחסי. ובביאור רבינו זצ"ל על הירושלמי עירובין (שם) כתב, אין אומרין פ' על המכה ופריך, דאומרים שיר פגועין בירושלים, שיר שהוא שמירה מן המזיקין שהוא יושב בסתר כו', אלמא מותר להגן על עצמו בפסוק, ומשני, כאן משנפגע שיש לו כבר מכה או שמתבעת כבר ובא להתרפאות אסור וכאן עד שלא נפגע ואינו אלא לשמירה שרי, ועיקר הכוונה נראה דכל שלא נפגע אינו אלא מעין תפילה דודאי שרי.

ולפי ביאורו עיקר החילוק בצורת אמירתו אם אומרו דרך תפילה או דרך לחש, וכשאומר דרך תפילה שרי גם אחר שיש מכה, וכעין שאנו אומרים תהלים על החולה.

ועי' כע"ז בבית הבחירה להמאירי מסכת שבועות (שם ד"ה כבר ביארנו) הלוחש על המכה בפסוקים ובריקקה אין לו חלק לעולם הבא ובלא ריקקה מ"מ איסור יש בו שאסור להתרפאות בדברי תורה ומה שאמרו בששי של שבת (ס"ז א') האי אשתא צמירתא נימא וירא אליו מלאך ה' מתוך הסנה י"מ שסכנה שאני ולי נראה שאין זה אלא כעין תפלה והבטחה שתבא לו ישועה מתוך גודל הצרות כמו שידוע במשל הסנה שהוא רמז לאומה השפלה שהיתה שם בוערת באש צרות המלך ההוא ואיננה כלה בידו הא כל שאומרו דרך לחש אסור ואף שם תירצוה בפנים אחרים ומ"מ בריא שקורא מזמורים ופסוקים כדי שתגין עליו זכות קריאתם לינצל מן הצרות הרי זה מותר.

ובאמת דבפסוקי יושב בסתר אין כ"כ לשון בקשה, רק אומר כי מלאכיו יצווה לך לשמרך בכל דרכיך, ובעיקר אינו רק לשונות אמונה ובטחון כגמול עלי אמו, כמו שאומר דהע"ה ממי אירא ה' מעוז חיי ממי אפחד, אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח, אומר לה' מחסי ומצודתי אלקי אבטח בו כי הוא יצילך מפח יקוש, כי אתה ה' מחסי.

וכ"כ בספר החינוך פרשת שופטים (מצוה תק"ב) גרסינן בשבועות (ט"ו ב') שיר של פגעים בכנורות ובנבלים, ואומר יושב בסתר עליון עד כי אתה ה' מחסי (תהלים צ"א), ואומר ה' מה רבו צרי עד לה' הישועה (שם ג'), ופירוש פגעים, כלומר שאמירת אלו המזמורים תועיל לשמור מן הנזקין, ואמרו בברכות רבי יהושע בן לוי מסדר להו להני קראי וגאני, ואין הדבר חלילה דומה לענין חובר חבר שזכרנו, וכבר אמרו זכרונם לברכה שם על זה, אסור להתרפאות בדברי תורה, אבל הזכירו לומר מזמורים אלו שיש בהם דברים יעוררו הנפש היודע אותם לחסות בה' ולהשים בו כל מבטחו ולקבוע בלבבו יראתו ולסמוך על חסדו וטובו, ומתוך התעוררות על זה יהיה נשמר בלי ספק מכל נזק. וזה שהשיבו בגמרא בענין זה, דקא פריך התם והיכי עביד רבי יהושע כן והאמר רבי יהושע אסור להתרפאות בדברי תורה, ואמרו להגן שאני. כלומר, לא אסרה תורה שיאמר אדם דברי תורה לעורר נפשו לטובה כדי שיגן עליו אותו הזכות לשומרו. שבמזמורים אלו יש דברים המעוררים את הנפש לבטוח בה' ולסמוך על חסדו וטובו ומתוך התעוררות זאת יהיה נשמר מכל נזק.

והפרישה (יו"ד סי' קע"ט ס"ק י"ז) כתב, וזה לשונו אבל כשקורא מזמורים כקריאת שמע של לילה שעוסק במצותו של מקום וגם במזמורים שמדברים איך שמציל השם יתברך להבוטחים בו וכוונתו של הקורא הוא שעל ידי זה יצילו השם יתברך בשכר המצוה ובשכר הבטחון שהוא בטוח בהשם יתברך שמציל ומרפא ליראיו וכו' מותר ומצוה לעשות כן.

מדור זה נכתב לעילוי נשמת
אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלַת הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת - השבועות הבאים בעזה"י

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

משפחת קרליץ לענפיה

מרן הגאון רבי ניסים קרליץ זצ"ל (גלב"ע כ"ג תשרי תש"פ)

משפחת קרליץ

בנו הגאון רבי יצחק (איצלה) הי"ד שמילא מקום אביו ברבנות קוסובה

בנו הגאון רבי אברהם ישעיהו בעל "החזון איש" זצ"ל

חתנו הגאון רבי קניבסקי 'הסטייפלר' זצ"ל

[בנו רבינו זלה"ה, וחתנו הגאון רבי שלמה ברמן אודותיו כתבנו בפרשת מקץ תשע"ב, והגאון רבי שאול ברזם אודותיו כתבנו בפרשת קדושים תשע"ג]

הגאון רבי נחום מאיר קרליץ אודותיו נכתב בעז"ה בשבת פרשת וירא תשפ"ד [ובניו החשובים, הגאון רבי ניסים קרליץ זצ"ל, אודותיו נכתב להלן, והגאון רבי יהושע תנחום קרליץ זצ"ל].

הגאון רבי שמואל גריינמן זצ"ל

[ובניו החשובים והגאונים, רבי שמריהו, רבי חיים שאול, ולהבדיל רבי מאיר שליט"א, על כולם אי"ה נכתב עובדות נפלאות ודברים מופלאים שהיו ביניהם לבין רבינו זצ"ל].

הנה רבינו מתייחס אחרי משפחת רם, זקינו הגאון רבי שמריהו יוסף קרליץ זצ"ל רבה של קוסובה, אבי מרן החזון איש וחמיו של מרן הסטייפלר זי"ע, וכאשר רבינו היה מזכיר את משפחה זו היה מתמלא ערגה וכבוד לאבי השושלת ובניו וחתניו החשובים הי"ד וזצ"ל, ותקצר היריעה מלפרט כל הדברים שאמר, אך בעז"ה בשבועות הקרובים נביא מעט מהרבה, מדברים שהתבטא וקשר שהיה לו עם ראשי המשפחה ובניה ונכדיה.

ונביא תחילה את הרבנים הגדולים אודותיהם נפרט בס"ד.

הגאון רבי שמריהו קרליץ זצ"ל רבה של קוסובה.

בנו הגדול הגאון רבי מאיר קרליץ זצ"ל

[ובניו החשובים, הגאון רבי שמריהו קרליץ זצ"ל, בעז"ה נכתב אודותיו בפרשת לך לך תשפ"ד, הגאון רבי שלמה שמשון קרליץ זצ"ל, אודותיו נכתב בס"ד בשבוע הבא פרשת נח תשפ"ד, הגאון רבי חיים שאול קרליץ זצ"ל אודותיו כתבנו בשבוע פרשת מטות תשע"ב, וחתנו הגאון רבי זלמן רוטברג, אודותיו כבר כתבנו בפרשת נשא - שבועות תשפ"ב].

קשר מילדות ועד שיבה

רבי ניסים היה בן דודו של רבינו ובן גילו, כשרבי ניסים מבוגר ממנו בכשתי שנים. בילדותם למדו יחד בישיבה ב'תפארת ציון' ובשנים שלאחר מכן נפרדו דרכם, כשרבי ניסים הלך ללמוד בישיבת 'פוניבז' ורבינו עבר ללמוד ב'לומז'א שבפתח תקוה, אך היה ממשיך לפגוש אותו בבית הדוד הגדול מרן 'החזון איש'. לאחר נישואיהם התגוררו תקופה מסוימת יחד בדירה משותפת ברחוב בלוי בבני ברק, יחד עם עוד כמה זוגות צעירים שנישאו לא מכבר, כשכל זוג צעיר מקבל חדר אחד והם חלקו יחד מטבח משותף ושאר החדרים. ראה בספר בית אימי באורך על כך.

לאחר פטירתו של אביו הגאון רבי נחום מאיר קרליץ, התמנה רבי ניסים למלא את מקומו בראשות כולל 'חזון איש', ומאז שהה עם רבינו באותו הכולל עד לשנים האחרונות ממש.

בשנים האחרונות לחייו נעשה רבי ניסים מחותן עם רבינו. כאשר נכדו ר' מרדכי ב"ר יצחק קרליץ נשא את נכדת רבינו, בת לבנו רא"ש שליט"א.

רבינו בנישואי נכדתו עם נכדת רבי ניסים זכר צדיקים לברכה

הרב של בני ברק

לאחר שהתמנה רבי ניסים לרב בשכונת רמת אהרן בבני ברק, וייסד בית דין צדק בבני ברק, היה רבינו לעיתים שולח אליו שאלות, ופעמים רבות כאשר היה מקבל מכתב משואל שמתגורר בבני ברק, היה כותב לשואל "תפנה לרבי ניסים קרליץ נ"י והוא יפסוק לך". ופעם התבטא כי "הוא הרב של בני ברק".

הכל מהחזון איש

פעם התבטא רבינו (בפני רבי משה קפלן) שלרבי ניסים יש קבלות חזקות ממרן החזון איש, וכל דרכי ההוראה בצורת לימוד הסוגיא והראשונים אצלו הם מהחזון איש, וכן דרכי הפסק שלו ב'מאות' הוא מהחזון איש, וכל ההתייחסות שלו שלא להרבות לעיין בספרי השו"ת האחרונים הוא קבלה מהחזון איש, כי המקור שלו הוא מאיפה שהמקור שלהם (חוט שני, חובות הלב, עמוד קכ"ד).

בעניני תרומות ומעשרות

בשנת תשמ"ט הופיע קונטרס 'שיעורי הגר"נ קרליץ בהלכות תרומות ומעשרות' שנערך על ידי רבי אברהם טיקוצ'נסקי, וכשהגיע הקונטרס לידי רבינו עיין בו זמן רב, ואף רשם בשולי הגליון הערות רבות בכתב ידו [וחלקם נדפסו בספר חוט שני על יורה דעה חלק ג' הלכות תרומות. עין שם בסוף פרק ג', עמוד שנב, הטעם שהחזון איש לא רצה שיעשרו לכתחילה בנוסח הקצר, ושם פרק ד' הלכה י"ג עמוד שס"ח, שליח שטעה בהפרשת המעשר, מי יישאל המשלח או השליח].

רבי ניסים קרליץ

"צריך לחסוך לרבי חיים את הזמן"...

סיפר בנו של רבי ניסים: בנערותי היה אבי שולח אותי מידי שנה אל ביתו של מרן הסטייפלר כדי שאתן לו שטר של מכירת חמץ, והוא ימלא את השטר ויחזיר. באחת השנים כשדפקתי בביתו אמרו לי שהוא שווה כעת בבית בנו - רבינו. הלכתי לשם ואכן אני רואה שהסטייפלר כבר יוצא מביתו וצועד לכיוון ביתו. בשנים ההם היתה ההליכה קשה עליו מאוד והלך לאט.

כשראה אותי ושטר 'מכירת חמץ' בידי, הבין מיד שבאתי בשבילו, הוא לא רצה לעכב אותי והחל לחשוב בקול מה עדיף, האם יעלה בחזרה אל בית בנו כדי למלא בו את השטר, או שימשיך הלאה לביתו ושם ימלא. השבתי ביראת כבוד ש 'איני ממהר ואמתין בשמחה לפי מדת הצורך'.

אבל הסטייפלר לא קיבל את הדברים, ואמר לי ברוב ענווה "הזמן שלך יקר, אתה צריך ללמוד ולעזור בבית, אבל אני לא..." אנשים שהיו במקום ניסו לשכנעו שימשיך לביתו ואכן לבסוף הסכים, לא לפני שהתנצל שוב ושוב על כך שהטריח אותי, וכך הגיע לביתו ומילא את השטר ומסרו לי.

והנה - לפני שיצאתי מדלת ביתו הוא התנצל שוב ואמר "אני יודע שזמנך יקר, אבל בכל זאת אבקש, עלה לביתו של בני רבי חיים, הוא מתמיד, וצריך לחסוך לו את הזמן". (מבעל המעשה - הרא"ש קרליץ)

מנחם את רבי ניסים בפטירת רעייתו ע"ה

דומה לכלב

סיפר אחד מתלמידיו של רבי ניסים: פעם באתי אליו לבית הכנסת בשכונת רמת אהרן כדי לומר לו משהו דחוף, והוא אחז באמצע תפילת מנחה, ובנתים המתנתי בחוץ לסיום התפילה. כשהסתיימה התפילה רבי ניסים הבחין שאני משוחח בפאפלוני ברחבת בית הכנסת, היה זה באותם שנים שהפלאפון לא היה מצוי אצל כל אחד, הוא פנה אלי ואמר בחיך "רבי חיים קניבסקי אומר שמי שמדבר בפלאפון ברחוב, הרי הוא דומה לאוכל בשוק, שנאמר עליו שדומה לכלב..." (ספר וימת עבד ה', עמוד תתמ"א)

מכירת חמץ גם ב"ג

רבינו שיבח כמה פעמים את מה שחידש רבי ניסים, שבמכירת חמץ לגוי בערב פסח, עושין שני מכירות, מכירת "ג מכירת י"ד, והרווח בזה שעל ידי שמוכרים כבר ב"ג לא צריכים לבדוק כל המקומות האלו לפסח, כי בזמן החיוב בדיקה - אור לארבעה עשר - מוכרים לגוי, ופעם אחת נשאל רבינו איזה בפרטי דין המכירה, ואמר לעיין בשטר של רבי ניסים ולפי זה לנהוג.

עליה לתורה לאבל בשמחת תורה

כאשר נפטרה אשת רבינו ע"ה בחול המועד סוכות תשע"ב, הגיע רבי ניסים לנחמו. ורבינו דיבר איתו על שמחת תורה, ודן עמו אם יכול לעלות לתורה כיון שאין אבילות ביום טוב או שכיון שאינו חייב לעלות לתורה היו כדברים שבצנעא, ורבי ניסים הביע דעתו שיכול לעלות לתורה (עין משנה ברורה סימן תקמ"ח ס"ק ט"ז)